

INOVACIJŲ POLITIKA

Inovacijų vaidmuo mūsų ekonomikoje tampa vis svarbesnis. Piliečiams jos naudingos ir kaip vartotojams, ir kaip darbuotojams. Inovacijos būtinos siekiant kurti geresnes darbo vietas ir ekologiškesnę visuomenę bei gerinti mūsų gyvenimo kokybę, tačiau taip pat išsaugoti ES konkurencingumą pasaulinėje rinkoje. Inovacijų politika susieja mokslinių tyrimų ir technologinės plėtros politiką su pramonės politika, o jos tikslas yra sukurti naujų sumanymų pateikimui rinkai palankią sistemą.

TEISINIS PAGRINDAS

ES bendros pramonės politikos teisinis pagrindas yra Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (SESV) 173 straipsnis, kuriame teigiama, kad „Sąjunga ir valstybės narės užtikrina, kad būtų sudarytos Sąjungos pramonės konkurencingumui reikalingos sąlygos“.

ES mokslinių tyrimų ir technologinės plėtros politikos teisinis pagrindas nustatytas SESV 179–190 straipsniuose. Pagrindinė Europos Sąjungos mokslinių tyrimų ir technologinės plėtros politikos priemonė yra daugiamečių bendroji programa, kurioje nustatyti kelerių metų laikotarpio tikslai, prioritetai ir finansinis paramos paketas. Mokslinių tyrimų ir technologinės plėtros bendrąsias programas sprendami pagal įprastą teisėkūros procedūrą ir pasikonsultavę su Ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu priima Europos Parlamentas ir Taryba.

TIKSLAI

Inovacijų politikos svarba plačiai pripažįstama. Ji taip pat glaudžiai susijusi su kitomis ES politikos kryptimis, pavyzdžiui, su užimtumo, konkurencingumo, aplinkos apsaugos, pramonės ir energetikos politika. Inovacijų vaidmuo yra paversti mokslinių tyrimų rezultatus naujomis ir geresnėmis paslaugomis bei produktais, siekiant išsaugoti konkurencingumą pasaulinėje rinkoje ir pagerinti Europos Sąjungos piliečių gyvenimo kokybę.

Kiekvienais metais moksliniams tyrimams ir technologinei plėtrai Europos Sąjunga išleidžia 0,8 proc. BVP mažiau nei JAV ir 1,5 proc. mažiau nei Japonija. Be to, jaučiamas tam tikras protų nutekėjimo poveikis, nes mūsų geriausi mokslininkai ir novatoriai persikelia į šalis, kuriose sąlygos geresnės. Nors ES rinka didžiausia pasaulyje, ji vis dar suskaidyta ir nepakankamai palanki inovacijoms.

Siekdama pakeisti šias tendencijas, ES parengė iniciatyvą „Inovacijų sąjunga“, kuria siekiama:

- paversti Europą pasaulinio lygio mokslo veikėja;
- pašalinti kliūtis inovacijoms (pavyzdžiui, brangų patentų išdavimą, rinkos susiskaidymą, lėtą standartų nustatymo procesą ir gebėjimų trūkumą), šiuo metu trukdančias naujiems sumanymams greitai patekti į rinką;
- iš esmės pertvarkyti viešojo ir privačiojo sektorių bendradarbiavimo būdą, ypač įgyvendinant ES institucijų, valstybių narių ir regionų valdžios institucijų bei verslo subjektų inovacijų partnerystes.

Iniciatyva „Inovacijų sąjunga“ yra mūsų ateičiai labai svarbi investicija. Pavyzdžiui, pasiekus tikslą iki 2020 m. 3 proc. ES BVP investuoti į mokslinius tyrimus ir technologinę plėtrą, iki 2025 m. būtų galima sukurti 3,7 mln. darbo vietų ir padidinti metinį BVP 795 mlrd. EUR.

LAIMĖJIMAI

A. Inovacijų Sąjunga

Iniciatyva „Inovacijų sąjunga“ yra viena iš septynių strategijos „Europa 2020“, skirtos pažangiai, tvariai ir integracinei ekonomikai užtikrinti, pavyzdinių iniciatyvų. 2010 m. spalio mėn. Europos Komisija pradėjo įgyvendinti šią iniciatyvą, kuria siekiama sudaryti palankesnes sąlygas ir suteikti daugiau galimybių Europoje gauti moksliniams tyrimams ir inovacijoms skiriamą finansavimą, kad novatoriškus sumanymus būtų galima paversti augimą ir darbo vietų kūrimą skatinančiais produktais ir paslaugomis. Įgyvendinant iniciatyvą „Inovacijų sąjunga“ siekiama sukurti iš tikrųjų bendrą Europos inovacijų rinką, kuri pritrauktų novatoriškas įmones ir verslo subjektus. Siekiant šio tikslo, pasiūlyta įgyvendinti įvairias priemones patentinės apsaugos, standartizavimo, viešojo pirkimo ir pažangiojo reglamentavimo srityse. Įgyvendinant iniciatyvą „Inovacijų sąjunga“ taip pat siekiama skatinti privatųjį sektorių investuoti ir siūloma, be kita ko, didinti Europos rizikos kapitalo investicijas.

Siekiant įvertinti ir stebėti padėtį visoje ES bei daromą pažangą, buvo įdiegta keletas priemonių:

- rengiama išsami 25 rodikliais grindžiama [Inovacijų sąjungos veiklos rezultatų suvestinė](#) ir plėtojama su patentais ir licencijomis susijusi Europos žinių rinka. Europos inovacijų diegimo rezultatų suvestinė (angl. EIS) yra Komisijos remiantis Lisabonos strategija sukurta priemonė, skirta ES valstybių narių inovacijų diegimo rezultatų lyginamajam vertinimui atlikti;
- [regionų inovacijų veiklos rezultatų suvestinėje](#) (angl. RIS) ES regionai skirstomi į keturias inovacijų diegimo rezultatų grupes, panašiai kaip Inovacijų sąjungos veiklos rezultatų suvestinėje. Pirmajai – „inovacijų diegimo lyderių“ – grupei priskiriamas 41 regionas, antrajai – „pažangių novatorių“ – 58 regionai, „vidutiniokių novatorių“ – 39 regionai, o ketvirtajai – „atsiliekančių novatorių“ – grupei priskiriami 52 regionai. Tai leidžia susidaryti tikslesnį vaizdą apie inovacijų diegimą vietos lygmeniu;
- „Innobarometer“ yra kasmetinė įmonių ir plačiosios visuomenės nuomonių apie požiūrį į inovacijų politiką ir su ja susijusią veiklą apklausa. Atliekant

„Innobarometer“ tyrimus surenkama šiai politikos sričiai aktuali informacija, kurios negalima gauti iš kitų šaltinių.

Diegti inovacijas tapo įmanoma pasitelkus mokslinius tyrimus ir švietimą. Norint pasiekti tikslą iki 2020 m. 3 proc. ES BVP investuoti į mokslinius tyrimus ir technologinę plėtrą, kitą dešimtmetį ES reikėtų bent milijonu daugiau mokslininkų. Inicatyva „Inovacijų sąjunga“ pasiūlytos priemonės, skirtos Europos mokslinių tyrimų erdvei užbaigti. Tai reiškia, kad reikia labiau suderinti Europos Sąjungos ir valstybių narių mokslinių tyrimų politiką ir pašalinti kliūtis mokslininkų judumui. Švietimo srityje Komisija remia projektus, kuriais siekiama kurti naujas mokymo programas, skirtas inovacijų diegimo gebėjimų spragoms panaikinti.

Be to, siekiant pritraukti novatoriškas bendroves ir įmones, pasiūlyta įgyvendinti keletą priemonių patentinės apsaugos, standartizavimo, viešojo pirkimo ir pažangiojo reglamentavimo srityse. 2011 m. Komisija parengė Europos standartizacijos stiprinimo strategiją ([COM\(2011\) 0315](#)), kurioje pabrėžė būtinybę tobulinti standartų nustatymo ir jų naudojimo Europoje metodą, siekiant panaudoti Europos Sąjungos ir tarptautinius standartus tam, kad būtų užtikrintas ilgalaikis Europos pramonės konkurencingumas. Be to, numatytos Europos inovacijų partnerystės (EIP), kurių paskirtis – suburti viešojo ir privačiojo sektorių Europos Sąjungos, valstybių narių ir regionų lygmenų suinteresuotuosius subjektus, siekiant išspręsti svarbiausias visuomenės problemas ir padėti kurti darbo vietas bei skatinti ekonomikos augimą derinant pasiūlos ir paklausos skatinimo priemones.

B. Programa „Horizontas 2020“

Kaip strategijos „Europa 2020“ pavyzdinė iniciatyva, skirta Europos konkurencingumui pasaulyje užtikrinti, programa „Horizontas 2020“ yra finansinė priemonė, kurią taikant sudaromos sąlygos iniciatyvos „Inovacijų sąjunga“ įgyvendinimui. Nors tai ES 8-oji (2014–2020 m.) bendroji mokslinių tyrimų programa, „Horizontas 2020“ yra pirmoji programa, skirta moksliniams tyrimams ir inovacijoms integruoti. Ją įgyvendinant įvykdoma daug konkrečių iniciatyvos „Inovacijų sąjunga“ įsipareigojimų, visų pirma dėmesį sutelkiant į realias visuomenei kylančias problemas, supaprastinant galimybes patekti į rinką, įtraukiant MVĮ, sustiprinant finansines priemones, remiant inovacijų srities viešąjį pirkimą, palengvinant bendradarbiavimą ir remiant mokslinius tyrimus viešojo sektoriaus ir socialinių inovacijų tema. 2013 m. lapkričio mėn. Parlamentas priėmė daugiametę finansinę programą, pagal kurią programai „Horizontas 2020“ skirtas 77 mlrd. EUR biudžetas (2013 m. kainomis). Tačiau 2015 m. birželio mėn. įsteigus Europos strateginių investicijų fondą (ESIF) ši suma sumažinta iki 74,8 mlrd. EUR.

Pažymėtina, kad pagal reglamentą, kuriuo sukuriama programa „Horizontas 2020“, jos tarpinis įvertinimas yra privalomas reikalavimas. Tarpinis įvertinimas buvo atliktas 2018 m.; jis padėjo pagerinti programos „Horizontas 2020“ įgyvendinimą. Beje, rezultatai buvo panaudoti formuojant programos „Europos horizontas“, dėl kurios pasiūlymas buvo paskelbtas 2018 m. birželio mėn. ([COM\(2018\)0435](#)), struktūros ir turinio pagrindą.

C. Sanglaudos politika

Moksliniams tyrimams ir inovacijoms skiriama daug dėmesio ir įgyvendinant sanglaudos politiką. Labiau išsivysčiusiuose regionuose nacionaliniu lygmeniu inovacijoms skiriama bent 80 proc. Europos regioninės plėtros fondo lėšų, pirmenybę teikiant mažo anglies dioksido kiekio technologijų ekonomikai ir MVĮ konkurencingumui.

D. Finansinės priemonės

Įgyvendinant iniciatyvą „Inovacijų sąjunga“ taip pat siekiama skatinti privatųjį sektorių investuoti ir siūloma, be kita ko, didinti Europos rizikos kapitalo investicijas, kurių mastas šiuo metu prilygsta tik ketvirtadaliui tokių investicijų JAV. Siekdama sudaryti palankesnes sąlygas gauti paskolas mokslinių tyrimų ir technologinės plėtros projektams įgyvendinti ir parodomiesiems projektams pradėti įgyvendinti, Komisija, bendradarbiaudama su Europos investicijų banko grupe (EIB ir EIF), pradėjo bendrą iniciatyvą pagal programą „Horizontas 2020“. „InnovFin“ – ES finansavimo novatoriams priemonę sudaro Europos investicijų banko grupės siūlomos kelios integruotos ir viena kitą papildančios finansavimo priemonės ir konsultavimo paslaugos, apimančios visą mokslinių tyrimų ir inovacijų vertės grandinę, kad būtų remiamos investicijos nuo mažiausių iki didžiausių įmonių.

Be to, 2014 m. lapkričio mėn. Komisija pasiūlė Investicijų planą Europai, siekdama paskatinti viešąsias ir privačiąsias investicijas į realiąją ekonomiką, kurių suma trejų metų trukmės mokestiniu laikotarpiu sudarytų bent 315 mlrd. EUR. ESIF yra vienas iš trijų Investicijų plano Europai ramsčių, kurio tikslas – spręsti dabartines rinkos nepakankamumo problemas šalinant rinkos spragas ir sutelkiant privačias investicijas. Jis padeda finansuoti strategines investicijas svarbiausiose srityse, pavyzdžiui, infrastruktūros, mokslinių tyrimų ir inovacijų, švietimo, atsinaujinančiųjų išteklių energijos ir energijos vartojimo efektyvumo, taip pat rizikos kapitalo finansavimo MVĮ srityje.

Be to, siekiant sutelkti dėmesį į finansines priemones ir teikti paramą MVĮ internacionalizavimui, buvo sukurta įmonių konkurencingumo ir mažųjų bei vidutinių įmonių programa (COSME).

E. Inovacijų taryba

2015 m. birželio mėn. už mokslinius tyrimus, mokslą ir inovacijas atsakingas Komisijos narys Carlos Moedas pateikė Europos inovacijų tarybos (EIC) idėją. 2017 m. sausio mėn. Komisija įsteigė iš penkiolikos narių sudarytą Novatorių aukšto lygio grupę, kuri padės formuoti galimos Europos inovacijų tarybos struktūrą, atsižvelgdama į Komisijos pasiūlymus dėl programą „Horizontas 2020“ pakeisiančios programos.

EUROPOS PARLAMENTO VAIDMUO

Parlamentas priėmė nemažai rezoliucijų, kuriomis dar labiau sustiprinta ES inovacijų politika. Kelios iš naujausių rezoliucijų yra šios:

- 2008 m. gegužės 22 d. rezoliucija „Pramonės politikos laikotarpio vidurio peržiūra. Europos Sąjungos ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo strategijos dalis“^[1].

[1]OL C 279 E, 2009 11 19, p. 65.

Šioje rezoliucijoje Komisija ir valstybės narės primygtinai raginamos labiau stengtis sumažinti įmonėms tenkančią administracinę naštą. Joje taip pat pabrėžiama, kokia svarbi yra skaidri ir paprasta intelektinės nuosavybės teisių politika;

- 2010 m. birželio 16 d. rezoliucija dėl strategijos „Europa 2020“^[2]. Šioje rezoliucijoje tvirtai palaikoma pramonės politika, kurią įgyvendinant siekiama sukurti kuo palankesnę aplinką tvirtam, konkurencingam ir įvairialypiam Europos pramoniniam pagrindui išsaugoti ir plėtoti, joje taip pat pabrėžta, kad strategijoje „Europa 2020“ reikėtų paaiškinti perėjimo prie tvarios ir efektyviai energiją vartojančios ekonomikos sąnaudas ir naudą;
- 2010 m. lapkričio 11 d. rezoliucija dėl Europos inovacijų partnerystės pagal pavyzdinę iniciatyvą „Inovacijų sąjunga“^[3];
- 2011 m. kovo 9 d. rezoliucija dėl globalizacijos erai pritaikytos pramonės politikos^[4]. Šioje rezoliucijoje pabrėžta, kokia svarbi išsamesnė 2020 m. Europos pramonės politikos strategija, nes ilgalaikis reguliavimo nuspėjamumas ir stabilumas laikomi labai svarbiais veiksniais pritraukiant investicijas;
- 2011 m. gegužės 12 d. rezoliucija „Inovacijų sąjunga. Europos pertvarkymas pasaulyje po krizės“^[5];
- 2011 m. rugsėjo 27 d. rezoliucija dėl Žaliosios knygos „Iššūkius paversti galimybėmis. Bendros strateginės ES mokslinių tyrimų ir inovacijų finansavimo programos kūrimas“^[6];
- 2011 m. spalio 26 d. rezoliucija dėl naujų įgūdžių ir darbo vietų darbotvarkės. Šioje rezoliucijoje pabrėžta, kaip svarbu plėtoti glaudesnę mokslinių tyrimų institutų ir pramonės bendradarbiavimą ir skatinti pramonės įmones investuoti į mokslinius tyrimus ir technologinę plėtrą bei teikti joms paramą šiam tikslui įgyvendinti^[7];
- 2013 m. lapkričio 21 d. rezoliucija dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo sukuriama bendroji mokslinių tyrimų ir inovacijų programa „Horizontas 2020“ (2014–2020 m.)^[8];
- 2016 m. liepos 6 d. rezoliucija dėl sąveikos skatinant inovacijas: Europos struktūriniai ir investicijų fondai, programa „Horizontas 2020“ ir kiti Europos inovacijų fondai ir ES programos^[9].

Frédéric Gouardères
04/2019

[2]OL C 236 E, 2011 8 12, p. 57.

[3]OL C 74 E, 2012 3 13, p. 11.

[4]OL C 199 E, 2012 7 7, p. 131.

[5]OL C 377 E, 2012 12 7, p. 108.

[6]OL C 56 E, 2013 2 26, p. 1.

[7]OL C 131 E, 2013 5 8, p. 87.

[8]OL C 436, 2016 11 24, p. 284.

[9]OL C 101, 2018 3 16, p. 111.

